

Bijlage 11: Protocol Huiselijk geweld en kindermishandeling

Definitie

Huiselijk geweld is geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Eén van de vormen van huiselijk geweld is kindermishandeling. We spreken van kindermishandeling wanneer iemand die minderjarig is:

- psychisch of lichamelijk wordt verwaarloosd;
- psychisch of lichamelijk wordt mishandeld;
- seksueel wordt misbruikt.

Artikel 1 uit de Jeugdwet definieert kindermishandeling als “elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel”. Zie bijlage 1 voor een signalenlijst om vermoedens van kindermishandeling te onderbouwen. Zie ook het protocol seksuele intimidatie (bijlage 13 schoolveiligheidsplan).

Verantwoordelijkheden van onderwijsprofessionals

Iedereen die werkzaam is in het onderwijs heeft een bepaalde mate van verantwoordelijkheid in het gehele proces van signaleren, bespreken en handelen ten aanzien van kindermishandeling. In de onderstaande Meldcode, vallen stap 1 en 2 onder de signaleringsverantwoordelijkheid, valt stap 3 onder de bespreekverantwoordelijkheid en vallen stap 4 en 5 onder de handelingsverantwoordelijkheid.

Signaleringsverantwoordelijkheid

De volgende functies hebben uitsluitend een signaleringsverantwoordelijkheid: al het ondersteunend personeel (OOP) en stagiaires.

Signaleringsverantwoordelijkheid en bespreekverantwoordelijkheid

De volgende functies hebben zowel een signaleringsverantwoordelijkheid als een bespreekverantwoordelijkheid: al het onderwijspersoneel (docenten, coaches, stagiaires etc.), leerlingbegeleiders en leerlingondersteuners en de vertrouwenspersonen.

Signaleringsverantwoordelijkheid, bespreekverantwoordelijkheid en handelingsverantwoordelijkheid

De volgende functies hebben zowel een signaleringsverantwoordelijkheid als een bespreekverantwoordelijkheid als een handelingsverantwoordelijkheid: team leerlingondersteuning, teamleider leerlingondersteuning, directie, leerplichtambtenaar, schoolverpleegkundige en bevoegd gezag.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

1. Noteer alle signalen die bij u het vermoeden wekken dat er sprake zou kunnen zijn van huiselijk geweld of kindermishandeling. Maak hierbij onderscheid tussen feiten

en veronderstellingen. Noteer ook de namen van eventuele bronnen. Noteer e.e.a. in Magister, alleen inzichtelijk voor team leerlingondersteuning en teamleider.

2. Bespreek alle genoteerde signalen met de betreffende teamleider (PM2) én de teamleider leerlingondersteuning (PM3), de laatste overlegt eventueel met Veilig Thuis. Teamleider legt vast in Magister.
3. Bespreek het ontstane vermoeden met het betrokken kind. Indien gewenst kan hier iemand uit het team leerlingondersteuning bij aanwezig zijn.

Gespreksformat:

- Leg het doel van het gesprek uit.
- Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan.
- Nodig de leerling uit om een reactie hierop te geven.
- Kom pas na deze reactie zo nodig met een interpretatie van hetgeen je hebt gezien, gehoord en waargenomen.
- Bepaal welke actie nodig is.
- De teamleider legt het gesprek vast in Magister.

Bij bevestiging van de signalen door de leerling worden vervolgens de signalen met de leerling en diens ouders/verzorgers besproken. Zie van dit gesprek slechts af wanneer een dergelijk gesprek de veiligheid van het kind in gevaar zou kunnen brengen. Voor een dergelijk gesprek is het essentieel dat degene die het gesprek voert, vaardig is in het voeren van moeilijke oudergesprekken. Indien gewenst kan hier iemand uit het team leerlingondersteuning bij aanwezig zijn¹.

4. Stel vast of er naar aanleiding van stap 1 t/m 3 nog steeds een vermoeden bestaat van huiselijk geweld of kindermishandeling en of de vermoede onveiligheid acuut of structureel is:
- De betrokkenen wegen op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de leerling /ouders/verzorgers het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling en wegen eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling (zie schema Afwegingskader hieronder).
 - De teamleider leerlingondersteuning raadpleegt in geval van twijfel altijd (opnieuw) Veilig Thuis. De medewerkers van Veilig Thuis bieden ondersteuning bij het wegen van het geweld en van de risico's op schade en zij kunnen adviseren over vervolgstappen.

¹ In het verleden werd hier de zogenaamde Verwijsindex genoemd. In evaluatieonderzoeken van de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat de Verwijsindex nog onvoldoende in het gehele land wordt gebruikt. Ook is niet duidelijk gebleken dat de Verwijsindex daadwerkelijk heeft bijgedragen aan betere hulp, zorg en bijsturing voor de jongeren.

Hierop is in de Tweede Kamer een motie aangenomen om de Verwijsindex te schrappen uit de Jeugdwet. Na diverse gesprekken met gemeenten, professionals en cliëntenorganisaties heeft de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport geconcludeerd dat het draagvlak voor de Verwijsindex onvoldoende is, en over te gaan tot het verwijderen van de Verwijsindex als wettelijke verplichting in de Jeugdwet. De Breul heeft daarom de vermelding van de Verwijsindex uit dit protocol verwijderd.

- Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de leerling is alleen mogelijk als er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is, of zou kunnen zijn of als er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de leerling door dit gesprek het contact met school zal verbreken en dat de leerling daardoor niet voldoende meer kan worden beschermd tegen het mogelijk geweld.
5. Wanneer de vermoede onveiligheid van acute of structurele aard is, dan is een melding bij Veilig Thuis verplicht. Daarnaast mag de school zelf hulp organiseren, mits zij in staat is om effectieve en passende hulp te bieden, alle betrokkenen meewerken aan de geboden hulp en de geboden hulp leidt tot duurzame veiligheid. Wanneer niet aan al deze voorwaarden wordt voldaan, dan is een melding bij Veilig Thuis verplicht.

Stappenplan in geval van vermoeden huiselijk geweld of kindermishandeling:

Afwegingskader

Onderstaand afwegingskader helpt onderwijsprofessionals met een handelingsverantwoordelijkheid om in de stappen 4 en 5 van de Meldcode de juiste afwegingen te maken.

Afweging 1: Vermoeden wegen

- A. Ik heb de eerste 3 stappen van de Meldcode doorlopen en waarschijnlijk is er géén sprake van kindermishandeling. Dossier vastleggen en sluiten.
- B. Ik heb de eerste 3 stappen van de Meldcode doorlopen en ik heb een sterk vermoeden van kindermishandeling. Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte. Ga verder naar Afweging 2.

Afweging 2: Veiligheid

- A. Het bevoegd gezag schat in dat er wél sprake is van acute en/of structurele onveiligheid. Neem contact op met Veilig Thuis (0800-2000). Bij direct gevaar bel 112.
- B. Het bevoegd gezag schat in dat er géén sprake is van acute en/of structurele onveiligheid. Ga verder naar Afweging 3.

Afweging 3: Hulp bieden

- A. Ik ben níét in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren waardoor mogelijke kindermishandeling kan worden afgewend. Neem contact op met Veilig Thuis (0800-2000).
- B. Ik ben wél in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren waardoor mogelijke kindermishandeling kan worden afgewend. Ga verder naar Afweging 4.

Afweging 4: Aangeboden hulp

- A. De betrokkenen aanvaarden níét de georganiseerde hulp of zetten zich niet actief in. Neem contact op met Veilig Thuis (0800-2000).
- B. De betrokkenen aanvaarden wél de georganiseerde hulp en zetten zich wél actief in. Zet de hulp in gang. Bespreek hierbij een termijn waarop het effect meetbaar moet zijn, benoem een casemanager, spreek af wie welke rol en taak vervult en documenteer de uitvoering. Ga verder naar Afweging 5.

Afweging 5: Resultaat

- A. De hulp leidt binnen de afgesproken termijn níét tot de afgesproken resultaten. Neem contact op met Veilig Thuis (0800-2000).
- B. De hulp leidt binnen de afgesproken termijn wél tot de afgesproken resultaten. Rond de hulp af met afspraken over het monitoren van de veiligheid van het kind.

Mogelijke beslissing na afweging

Optie 1: Hulp organiseren en effecten volgen

Indien wij denken, op basis van de afweging in stap 4, dat wij de leerling en het gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunnen beschermen dan:

- Benoemen wij de betrokken en verantwoordelijk deskundige als casemanager.
- Organiseert de casemanager de noodzakelijke hulp of adviseren wij ouders/verzorgers hoe hulp kan worden ingeschakeld (via CJG of huisarts).
- Volgen wij de effecten van deze hulp; Er wordt een contactmoment met een termijn van 1-2 weken afgesproken. Dit kan een afspraak op school zijn maar ook een telefonisch contact.
- Zullen wij alsnog een melding doen als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Optie 2A: Melden bij Veilig Thuis en bespreken met de leerling/ouders/verzorgers

Indien wij van mening zijn dat wij de leerling niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunnen beschermen of we twijfelen of we voldoende bescherming hiertegen kunt bieden dan melden wij ons vermoeden bij Veilig Thuis en brengen leerling en ouders/verzorgers daarvan op de hoogte.

Positie van de jeugdige cliënten zijn ouder(s):

- Leerling is jonger dan 12: dan voert de deskundige het gesprek met de ouders/verzorgers van de leerling. Het is niet verplicht om met een zo jonge leerling zelf in gesprek te gaan. De deskundige beoordeelt zelf of dit, gelet op de aard van zijn melding, de relatie met de leerling en de leeftijd van de leerling mogelijk en gewenst is.
- Leerling is tussen de 12-16: Bespreek de melding vooraf met de leerling en/of met ouders/verzorgers.
- Leerling is ouder dan 16: Bespreek de melding met de leerling. De melding hoeft niet met ouders/verzorgers besproken te worden.

Gespreksformat leerling/ouders/verzorgers:

- Leg uit waarom wij van plan zijn een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is.
- Vraag de leerling/ouders uitdrukkelijk om een reactie.
- In geval van bezwaren van de leerling/ouders overleg op welke wijze wij tegemoet kunnen komen aan deze bezwaren.
- Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de leerling of het gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in de afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of het gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.
- Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of het gezinslid de doorslag moet geven.

Gespreksformat melding Veilig Thuis:

- Sluit bij de melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die wij melden (ook) van anderen afkomstig is;
- Overleg bij de melding met Veilig Thuis wat wij na de melding, binnen de grenzen van onze gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunnen doen om de leerling en de gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Optie 2B. Melden bij Veilig Thuis zonder bespreken met de leerling/ouders/verzorgers

Indien wij van mening zijn dat het gaat om situaties waarin er concrete aanwijzingen zijn dat door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen melden wij bij Veilig Thuis zonder dit te bespreken met leerling/ouders/verzorgers. Vervolgstappen worden in overleg met Veilig Thuis gezet.

De verantwoordelijkheid wordt voor een deel overgedragen van school naar Veilig Thuis De melding wordt gedaan door de teamleider leerlingondersteuning. De teamleider is verantwoordelijk voor de verslaglegging. De conrector onderwijs en bevoegd gezag zijn op de hoogte gesteld en eindverantwoordelijk.

Teamleider leerlingondersteuning is aanspreekpunt voor Veilig thuis en verantwoordelijk voor de begeleiding van de leerling binnen school. De coach en teamleider worden hierbij betrokken.

Borging

- Jaarlijks procedure nalopen en indien nodig aanpassen, bespreken in MTO
- Jaarlijks aandacht voor meldcode in mededelingenblad en in teamvergadering, bij voorkeur aan de hand van mogelijke casuïstiek.
- Voorlichting opnemen in bijeenkomst nieuwe docenten.
- Meldcode opnemen in het inwerkprogramma van nieuwe medewerkers.
- Zicht houden op de effecten van de meldcode en het aantal meldingen (teamleider leerlingondersteuning).
- Eindverantwoordelijke: conrector onderwijs

BIJLAGE: Signalen huiselijk geweld en kindermishandeling Nederlands Jeugd Instituut*

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 12 - 18 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben.

Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waaraan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld.

De signalen

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden te dik slecht onderhouden gebit, regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen;
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan oververmoeid vaak ziek, ziektes herstellen slecht;
- kind is hongerig eetstoornissen achterblijvende motoriek.

Gedrag van het kind

- timide, depressief, weinig spontaan;
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel apathisch, toont geen gevoelens of pijn in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld;
- labiel, erg nerveus;
- hyperactief;
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst negatief lichaamsbeeld agressief, vernielzucht, overmatige masturbatie.

Gedrag tegenover andere kinderen

- agressief;
- speelt weinig met andere kinderen vluchtige vriendschappen wantrouwend;
- niet geliefd bij andere kinderen.

Gedrag tegenover ouders

- angstig, schrikachtig, waakzaam;
- meegaand, volgzaam;
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders agressief.

Gedrag tegenover andere volwassenen

- angst om zich uit te kleden;
- angst voor lichamelijk onderzoek, verstijft bij lichamelijk contact;
- angstig, schrikachtig, waakzaam;
- meegaand, volgzaam;
- agressief;

- overdreven;
- aanhankelijk;
- wantrouwend;
- vermijdt oogcontact.

Overig

- plotselinge gedragsverandering;
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd slechte leerprestaties;
- rondhangen na school;
- taal- en spraakstoornissen;
- alcohol- of drugsmisbruik;
- weglopen;
- crimineel gedrag.

Gedrag van de ouder/verzorger

- onverschillig over het welzijn van het kind laat zich regelmatig negatief uit over het kind;
- troost het kind niet;
- geeft aan het niet meer aan te kunnen;
- is verslaafd;
- is ernstig (psychisch) ziek;
- kleedt het kind te warm of te koud aan;
- zegt regelmatig afspraken af;
- houdt het kind vaak thuis van school;
- heeft irreële verwachtingen van het kind;
- zet het kind onder druk om te presteren.

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen;
- sociaal isolement;
- alleenstaande ouder;
- partnermishandeling;
- gezin verhuist regelmatig;
- slechte algehele hygiëne.

Signalen specifiek voor seksueel misbruik Lichamelijk welzijn

- verwondingen aan geslachtsorganen;
- vaginale infecties en afscheiding;
- jeuk bij vagina of anus;
- pijn in bovenbenen;
- pijn bij lopen of zitten;

- problemen bij plassen urineweginfecties;
- seksueel overdraagbare aandoeningen (angst voor) zwangerschap.

Gedrag van het kind

- drukt benen tegen elkaar bij lopen;
- afkeer van lichamelijk contact;
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek;
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik;
- veel wisselende seksuele contacten met leeftijdgenoten zoekt seksuele toenadering tot volwassenen;
- prostitutie.

**Deze signalenlijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). Kindermishandeling: signaleren en handelen. Te bestellen via www.nji.nl/publicatie.*